

است. کاهش حجم تجارت جهانی به میزان تقریبی ۲ درصد نیز از جمله این تأثیرات مستقیم است.

برخلاف برخی پیش بینی ها بحران مالی از ایران هم می گذرد. همچنان که پیش بینی می شد ابعاد گسترش و جهانی شدن این بحران فراتر از آن بود که بتوان با تحت الشعاع قرار گرفتن بدنه اصلی اقتصاد جهانی در چنین بحران کم سابقه ای انتظار داشت اقتصادهای خرد یا منطقه ای از آن آسیب بینند. لیکن علیرغم آن که اقتصاد ایران به دلیل قطع روابط مستقیم تجاری و عدم وابستگی اقتصادی به امریکا با تأخیر این بحران را تجربه می کند و تحریم های مختلف خصوصاً در مورد بنگاه های مالی، ارتباطات بانکی و اعتباری نوعی مصونیت اولیه به آن داده است، از این چالش جهانی میرا نیست.

با وجود دارا بودن منابع غنی اولیه صنعتی، شیمیایی و انرژی، سونامی مالی به صورت تدریجی و غیر مستقیم اقتصاد ایران را در برمی گیرد.

مهم ترین این دلایل به شرح زیر است:

۱- کاهش شدید درآمدهای ارزی:

این مسئله مهم ترین معضل در بودجه سال جدید خودنمایی کرده است و به نوبه خود متأثر از موارد مختلفی چون موارد ذیل می باشد:

۱.۱. کاهش شدید بهای نفت و سقف تولید: در حالی که برخی پیش بینی های رسمی، کاهش قیمت نفت کشور را به زیر ۱۰۰ دلار تقریباً محال می دانست لیکن همراه با کاهش عمده در تقاضای انرژی، بهای نفت هم افت شدیدی پیدا کرد. هر چند سازمان تولید کنندگان نفت اوپک نیز در نشست های خود تا حدودی سقف تولید اعضا را کاهش داد لیکن به دلیل وحشت از خشم بین المللی که می توانست با اوج گیری مجدد بهای نفت پدید آید این کاهش سقف تولید محدود بود.

۲.۱. کاهش صادرات غیر نفتی: به دلیل کاهش تقاضای بین المللی صادرات، افت درآمدهای غیر نفتی پیش بینی می شود که در عمده کشورهای صنعتی و نیمه صنعتی نیز تجربه شده است به نحوی که به عنوان نمونه بنابر گزارش خبرگزاری فرانسه صادرات بزرگترین قطب اقتصادی اروپا (آلمان) در دو ماهه اول سال ۲۰۰۹ به کمترین میزان خود طی ۶۰ سال گذشته رسیده است.

۳.۱. افزایش نرخ برابری ارز: به دلیل پشتوانه های ناکافی پولی و موارد مشابه

۴.۱. کاهش بهای محصولات پایین دستی صنایع نفتی مانند تولیدات پتروشیمی که با توجه به سرمایه گذاری های قابل توجه چند ساله اخیر عملاً بسیار جدی می باشد.

۲. افت تدریجی شاخص ارزش بورس ایران:

به دلیل وابستگی های مستقیم و غیرمستقیم تجاری، سرمایه گذاری نسبی در کشورهای خارجی آسیب دیده از بحران مالی و زیان برخی از شرکت های عمده حاضر در بورس این افت کاملاً محتمل است.

برون رفت از بحران

در حالی که وفاداری به سند چشم انداز و مطالبه آن از طرف تمامی سطوح و اقشار جامعه به عنوان اصلی ترین الگوی بلند مدت توسعه مطرح است لیکن بنابر ویژگی های خاص این بحران مالی نه تنها باید واکنش های سریع و کوتاه مدت اتخاذ نمود که لازم است در سیاست های دراز مدت نیز متناسب با مختصات جدید اقتصادی جهان بازنگری شود. به عنوان مثال هیچ یک از کارشناسان اقتصادی پیش بینی بازگشت شرایط اقتصادی به پیش از سونامی مالی را ندارند و اغلب ایشان افزایش حضور و سهم دولت ها و توسعه اهرم های نظارتی بر نظام های مالی و اعتباری را اجتناب ناپذیر می دانند.

در هر حال در کنار تهدیدهای جدی چون افزایش احتمالی نرخ تورم و بیکاری، از دست دادن بازارهای صادرات انرژی و افزایش احتمال فساد در اقتصاد (مواردی چون پول شویی سرمایه های خارجی و ...) فرصت های مغتنمی نیز وجود دارد که در صورت بهره گیری از آن می توان به نتایج شگرفی دست یافت.

از آنجا که به مرور کشورهای صنعتی ناچار به کاهش مجدد نرخ بهره خواهند بود این مهم در نهایت به کاهش هزینه جذب سرمایه و قروض بین المللی کشور خواهد انجامید. همچنین کاهش قیمت انرژی مزیت نسبی فزاینده ای در صنایع انرژی بر به وجود خواهد آورد که در کنار کاهش قیمت برخی از عمده ترین کالاهای اساسی صنعتی و نیمه صنعتی وارداتی فرصتی دیگر محسوب می شود.

در مجموع به عنوان درس هایی از بحران مالی جهانی و جهت تحقق اهداف سند چشم انداز می توان به اهمیت نهادهای نظارتی (مانند سازمان مدیریت و برنامه ریزی) اشاره داشت و برای کاهش تبعات بحران مالی از مهم ترین توصیه های کارشناسان، لزوم افزایش سرمایه گذاری در بانک ها می باشد. بسیاری از کشورها نیز در حال ارزیابی دقیق و بررسی اوضاع بین المللی هستند تا با برقراری ائتلاف های منطقه ای یا چندگانه در رفع مشکلات موفق باشند.

به تمامی این موارد باید لزوم اتخاذ سیاست های پایدار و انضباط اقتصادی را نیز افزود که در طول حیات اقتصادی مدرن ایران، نبود آن همواره ضربات مهلکی به امنیت سرمایه گذاری و تولیدات صنعتی و زیربنایی وارد کرده است. در چنین شرایطی رعایت آموزه های علمی - اقتصادی حیاتی ترین نیاز روز کشور می باشد و امید است در سال پیش رو نیز مسیر اقتصاد تحت تأثیر تغییر یا عدم تغییر در بدنه اجرایی کشور، شاهد چندگانگی یا عدم ثبات تصمیم گیری ها نباشد.

علیرغم آن که اقتصاد ایران به دلیل قطع روابط مستقیم تجاری و عدم وابستگی اقتصادی به امریکا با تأخیر این بحران را تجربه می کند و تحریم های مختلف خصوصاً در مورد بنگاه های مالی، ارتباطات بانکی و اعتباری نوعی مصونیت اولیه به آن داده است، از این چالش جهانی میرا نیست.

مراجعه:

- ۱- اثرات مستقیم بحران مالی جهان بر ۶ حوزه مهم اقتصاد www.ghalampress-ir
- ۲- بحران جهانی اقتصاد: ابعاد و پیامدها- مجله صادرات خدمات فنی و مهندسی ایران
- ۳- گزارش همایش تأثیر بحران اقتصادی بر نظام "بین المللی" - سایت صدایل عدالت
- ۴- اخبار www.WWW.ir-iran
- ۵- فراز و فرودهای سند چشم انداز - سایت تابناک